

та кредитування; відновити матеріально-технічне забезпечення закладів; забезпечити постійне підвищення кваліфікації персоналу. У подальшому планується дослідити фактори, які стримують розвиток сфери відпочинку та оздоровлення населення Волинської області й знайти шляхи їх удосконалення.

Джерела та література

1. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lutsk.ukrstat.gov.ua
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
3. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (№ 1478–III від 22.02.2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Пансіонат «Шацькі озера» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.shatski-ozera.org.ua
5. Послуги туристичні. Засоби розміщення: ДСТУ 4268:2003. – [Чинний від 2004.01.07]. – К. : Держстандарт України, 2004. – 12 с.

Ерко Ирина. Основные показатели развития сферы отдыха и оздоровления населения Волынской области. Обобщены и дополнены показатели развития сферы отдыха и оздоровления населения Волынской области, которые определяют развитие туристско-рекреационного комплекса региона. Дана деятельность основных заведений сферы отдыха и оздоровления области, их площадь, среднесписочная численность штатных работников, показатели финансовой деятельности, динамика фактически проведенных койко-дней, количества оздоровленных. Исследовано количество иностранных граждан, которые воспользовались Волынскими здравницами. Проанализирован охотничье-рыболовный отдых, который пользуется особой популярностью. Предложен ряд мероприятий по улучшению развития учреждений сферы отдыха и оздоровления на территории Волынской области, а именно: необходимо отрегулировать финансово-экономическую деятельность; увеличить объем государственной поддержки; усовершенствовать нормативно-правое обеспечение; проводить активную инвестиционную политику и кредитования; обновить материально-техническое обеспечение учреждений; обеспечить постоянное повышение квалификации персонала.

Ключевые слова: сфера отдыха и оздоровления, пансионат, туристическая база, база отдыха, охота, рыболовство.

Yerko Irina. Main Indicators of the Development of the Sphere Recreation and Health of the Population of Volyn Region. Generalized and expanded indicators development of recreation and health people Volyn region, which determine the development of the tourism sector in the region. The characteristic activities of major and consumers of rest and recreation area, their area, the average number of staff, Financial Performance, dynamics actually spent bed-days, the amount recovered. Investigated the number of foreign nationals who used the Volyn region. The analysis of the hunting and fishing vacation, enjoying great popularity. A number of measures to improve the development and consumers of rest and recovery in the Volyn region, namely: to adjust the financial and economic activity; increase the amount of state support; improve regulatory legal support; pursue an active investment policy and financing; restore logistical support facilities; provide regular training of personnel.

Key words: sphere of recreation and health, pension, tourist hostel, recreation center, hunting, fishing.

Стаття надійшла до редколегії
10.11. 2014 р.

УДК 379.857

Леоніла Ткачук

Актуальні проблеми розвитку туризму на узбережжях морів та океанів

Проаналізовано передумови розвитку туристичної діяльності на узбережжі Світового океану, а також вплив туризму на природу та економіку прибережних регіонів. Виявлено особливості організації й схарактеризовано сучасний стан та проблеми туризму на морських узбережжях. Обґрунтовано тенденції екологізації туристичної діяльності та впровадження стандартів сталого розвитку узбережних і морських туристичних дестинацій. Сформульовано концептуальні засади розвитку морського екологічного туризму в Індонезії, у зв'язку з чим визначено цілі та інструментарій національної туристичної політики. Описано основні дестинації морського екологічного туризму й актуальні тенденції розвитку закладів розміщення.

Ключові слова: рекреаційне використання прибережних зон, морський туризм, узбережний туризм, дестинації екологічного туризму, Індонезія.

Постановка наукової проблеми та її значення. Надзвичайна краса, культурне багатство та велика різноманітність ландшафтів узбережжя Світового океану роблять його найпопулярнішим місцем для відпочивальників в усьому світі. Водночас у прибережних зонах сконцентрована більша частина населення планети та відчувається величезний антропогенний тиск. Проте екосистеми літоральної смуги нестійкі й, щоб забезпечити їх збереження та відтворення, потрібно особливо ретельно планувати всі види господарської діяльності, зокрема й туризм. Екологізація туристичної діяльності та упровадження стандартів сталого розвитку узбережних і морських туристичних дестинацій – важливий чинник суспільного розвитку та гарантією збереження морських ресурсів для майбутніх поколінь.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання організації спеціальних видів туризму на територіях прибережних зон докладно вивчили такі російські й вітчизняні вчені, як А. В. Бабкін [1], О. Л. Драчева, А. А. Самойленко, Н. А. Фокіна [2] та ін. Узбережний і морський туризм в окремий вид виділив професор із Нової Зеландії Марк Орамс [6]. У своїх роботах він акцентує увагу на проблемах надмірного антропогенного навантаження, зумовленого туристичними потоками до прибережних дестинацій. Сутність, форми організації та економіки узбережного й морського туризму ґрунтовно дослідили Браян Гаррод [4], Стефан Хеслінг [4], Адріан Булл [3]. На узбережжі Чорного та Азовського морів сконцентровані найвідвідуваніші туристські дестинації України, проте рівень розвитку туристичної інфраструктури, якість організації відпочинку та культура обслуговування лишаються на низькому рівні. Це визначає потребу цілеспрямовано дослідити міжнародний досвід організації відпочинку на узбережжі й акваторії морів, актуальні проблеми та тенденції його розвитку.

Основна **мета** цієї роботи – дослідження особливостей та виявлення тенденцій розвитку туризму в прибережних зонах. Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**: 1) виявити передумови розвитку туристичної діяльності на узбережжі Світового океану; 2) проаналізувати вплив туризму на природу та економіку прибережних зон; 3) схарактеризувати історію, сучасний стан й актуальні тенденції розвитку туристичної діяльності на морських узбережжях; 4) виявити особливі риси та форми, у яких здійснюється морський та узбережний туризм; 5) схарактеризувати розвиток морського та узбережного туризму в Індонезії.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Узбережжя – біологічно найбільш продуктивний і різноманітний за видовим складом район Землі. Водночас це найбільш густозаселені регіони світу: за даними ООН, 60 % населення планети мешкає у 60-кілометровій прибережній смузі Світового океану, а за прогнозами до 2020 р. – зросте до 75 %. У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. зростання чисельності населення прибережної зони відбувається швидше, ніж в інших частинах планети, зокрема й тому, що тут сконцентровано понад половина всіх великих міст (7 з 11 має населення понад 10 млн жителів). У минулому найважливішими ресурсами розвитку цих територій були вигідне географічне положення, що давало можливість розвивати торгівлю, та багаті білкові ресурси Світового океану. Нині зокрема узбережжя, є місцем, куди спрямовані наймасовіші туристичні потоки й, відповідно, сконцентровані потужності найдинамічнішої галузі світової економіки. Так, у Європі узбережний та морський туризм за кількістю зайнятих (3,2 млн осіб) є найбільшим сегментом морського господарства і продукує 183 млрд євро (34 %) внеску до валової доданої вартості морської економіки ЄС.

На жаль, швидке зростання чисельності населення та масштабів господарської діяльності в прибережних зонах призвело до порушення балансу в екосистемі цих територій і деструкції тих ресурсів, що приваблюють туристів. Ефективне управління розвитком прибережних територій стає нагальною потребою і вимагає виробити комплексний підхід, який дасть змогу враховувати взаємовплив різних сфер людської діяльності та їх сукупну дію на природне середовище та якість життя на узбережжі. Основними чинниками, що найсуттєвіше впливають на деградацію прибережних зон, є урбанізація й зумовлена цим практика використання земельних ресурсів узбережжя – рибальство, судноплавство, туризм. Серед найактуальніших проблем розвитку прибережних територій: забруднення водної акваторії та узбережжя, скорочення видів морських організмів, руйнування коралових рифів, деградація ґрунтів і зменшення площ прибережних зон, кліматичні зміни, зокрема почастишали несприятливі погодні умови та підняття рівня океану, а також і деструкція культурних ресурсів, погіршення умов життя місцевого населення, обмеження громадського доступу до ресурсів узбережжя та моря.

Туризм безпосередньо визначає перебіг процесів життєдіяльності в прибережних зонах. Основна проблема полягає в тому, що масові туристичні потоки, зазвичай концентруючись на порівняно невеликій площі, здійснюють значний додатковий тиск на природні й антропогенні екосистеми. Наприклад, 85 % з 2,1 млн людей, що відвідують Австралійський Великий Бар'єрний риф, направляються до двох невеликих районів – Кернсу та Уйтсанді-Айленду, місцеве населення яких становить лише близько 130 тис. осіб. Природне середовище, інфраструктура, спосіб і якість життя місцевого населення змінюються, часто незворотно. Туристські центри в межах прибережної зони стають місцем розбудови туристичних об'єктів та інфраструктури: готелів, рекреаційно-спортивних комплексів, портів й аеропортів. Особливо небезпечним такий активний розвиток стає через близькість до делікатних морських екосистем, які приваблюють туристів саме своєю унікальністю. Наприклад, відомо факти зведення мангрових лісів, щоб розширити території піщаних пляжів; руйнування коралових рифів при облаштуванні зон для купання на території курортних комплексів; знищення місць гніздування морських черепах через надмірну кількість охочих спостерігати за ними на пляжах тощо. Туризм впливає і на забруднення довкілля: стічні води готелів та інших рекреаційних комплексів, почасти недостатньо очищені, відпрацьоване паливо туристичних суден, сміття погіршують екологічну ситуацію на узбережжях, а, потрапляючи у море, шкодять коралам та іншим представникам морської флори та фауни. Збільшення кількості круїзних суден, серед яких «плавучі міста», здатні вмістити до 5 і навіть 7 тис. пасажирів та екіпажу, стає основним джерелом забруднення морської акваторії прибережних зон. Є норми, за якими круїзні лайнери мають бути оснащені обладнанням для збору та утилізації відходів. Проте відсутність у портах спеціальних контейнерів для збору твердих відходів із круїзних лайнерів може спричинити їх демпінг у відкрите море, а вітер і течія згодом повертають сміття в зону прибою часто в районах, віддалених від місця скидання. Розвиток круїзного порту для обслуговування суден на 3 тис. пасажирів потребує днопоглиблювальних робіт, що призводить до ерозії прибережної смуги, знищення значних площ та погіршення умов існування коралових рифів через накопичення осаду й небезпеку ушкодження якорями круїзних суден. В інтересах туристичної індустрії збільшується вилов риби та інших морських делікатесів, часто не пропорційно реальним потребам. Місцеве населення вдається до браконьєрства, добуваючи корали, моллюски та інші цінні, іноді рідкісні, види морських тварин і рослин як сувеніри для туристів. Однак місцеві громади часто не отримують великих прибутків від туризму. Як наслідок, масовий туризм руйнує місцеву природу та культуру, не збагачуючи місцеві бюджети – більша частина прибутків від туризму надходить іноземним (ініціативним) туроператорам й інвесторам. Місцеве ж населення змушене комерціалізувати, стандартизувати й адаптувати до потреб туристів свої культурні феномени, сподіваючись стимулювати витрати туристів, що може викликати соціальне напруження і спричинити неприязнь до відпочивальників.

Цілком природно, що туристична активність концентрується на узбережжях та прилеглих до них територіях. Відпочинок на узбережжях морів практикували ще в давньоримські часи, коли в південній частині Апеннінського півострова з'явилися перші вілли. Згодом, особливо із середини XVIII ст., в основу його розвитку було покладено експлуатацію лікувальних властивостей морського клімату, води та біоресурсів океану. За підрахунками експертів, сьогодні 80 % міжнародних туристичних прибуттів спрямовані до прибережних районів. Це доводить, що домінантна модель розвитку туризму – «море, сонце, пляж» – залишається актуальною. Дванадцять із п'ятнадцяти найуспішніших туристичних дестинацій світу – морські країни, які пропонують широкий вибір варіантів відпочинку на узбережжі, а 74 % усіх відпочивальників у США приймають три приморські штати – Каліфорнія, Флорида й Нью-Йорк. Туризм у прибережних зонах заснований на унікальному поєднанні ресурсів на межі суші та моря й пропонує такі безцінні туристичні блага, як морська вода й повітря, пляжі, контрастні ландшафти, багатюще наземне та морське біорізноманіття, диверсифіковану культурну й історичну спадщину; традиції здорового харчування доповнені, зазвичай, добре розвинутою туристичною інфраструктурою, що охоплює об'єкти, які призначені забезпечити можливість рекреаційних занять, пов'язаних із використанням зазначених вище ресурсів. З іншого боку, несприятливі природні явища – урагани, повені, цвітіння водоростей, цунамі, а також високі припливи, скелясті уривчасті береги або вірогідність появи в прибережних водах морських хижаків – можуть стримувати розвиток туризму на узбережжі. За характером природокористування виділяють два основних типи рекреаційного використання прибережних зон: таке, що передбачає безпосереднє

споживання ресурсів моря (рибалка, використання морської води та інших ресурсів океану для оздоровлення відпочивальників, вилов представників морської фауни й флори на сувеніри) та неспоживче (плавання, дайвінг, катання на човнах та інших плавзасобах, спостереження за природою, відвідування розважальних морських центрів, пам'ятників історії й культури тощо). Утримання балансу між ними сприятиме сталому розвитку туризму та максимізації внеску галузі в суспільно-економічний розвиток прибережних регіонів.

Серед усієї різноманітності сучасних видів туризму, які практикуються в прибережних зонах, можна виділити ті, що безпосередньо пов'язані з екосистемою морів та узбережжя. Іноземні автори виділяють їх як окремий вид туризму «costal and marine tourism» – узбережний та морський туризм [3; 6]. Узбережний туризм охоплює відпочинок на пляжі та в літоральній зоні, а також рекреаційні заняття, безпосередньо зумовлені близькістю моря: прогулянки узбережжям, відвідування розважальних й оздоровчих комплексів, у яких використовуються морські ресурси. Неоднорідність екосистем узбережжя, до яких належать лимани, річкові естуарії, скелясті береги фіордів, піщані пляжі й дюни, лагуни та мангри і наявність відповідної інфраструктури та устаткування, визначає різноманіття рекреаційних занять: повітряні та сонячні ванни, пляжний волейбол, майстер-класи зі створення піщаних скульптур, вейкбордінг, піщаний та водний серфінг, віндсерфінг, традиційний і водний кайтінг, катання на водних лижах, купання та снорклінг, катання на водних мотоциклах, розваги на водних атракціонах, рибалка з берега тощо. Морський туризм передбачає подорожі морем і пропонує рекреаційні заняття в морському середовищі: морські круїзи, прогулянки на водних транспортних засобах різних видів, морський каякінг та яхтинг, дайвінг і підводне плавання, рибальство, спостереження за морськими видами та купання у відкритому морі.

Окрім багатства рекреаційного потенціалу прибережних зон, характер розвитку туризму на цих територіях визначають соціально-економічні та політичні особливості їхнього розвитку. З одного боку, морські узбережжя в різні історичні епохи ставали центрами цивілізаційного поступу, з іншого – значні їх частини залишаються і нині депресивними регіонами. Для останніх, а також малих острівних держав, розвиток туризму й рекреації стає генератором їх суспільно-економічного прогресу. Переважно це території, які залишилися неурбанізованими, де місцеві громади зберегли унікальні традиції та культуру, поширене кустарне виробництво, а фінансові ресурси розвитку обмежені. Наявність унікальних наземних і морських екосистем з особливими якостями (екзотичних коралових рифів, унікальних геологічних утворень і привабливих ландшафтів) у таких місцевостях створює передумови для розвитку туризму та пов'язаних із ним видів діяльності, що, у свою чергу, може стати джерелом отримання валютних надходжень від експорту місцевих послуг і товарів та забезпечити зайнятість. Отже, для багатьох країн, що розвиваються, туризм у прибережних зонах може мати вирішальне значення для їх економічного розвитку й боротьби з бідністю, проте, з іншого боку, неконтрольована розбудова цього сектора може мати серйозні й почасти незворотні екологічні та соціальні наслідки. Монокультура туризму здатна призводити до деградації природних комплексів морського узбережжя, поглиблення соціальної нерівності, знижувати якість життя значної частини місцевого населення, обмежувати громадський доступ до природних ресурсів. Як наслідок, туристичні потоки будуть перерозподілятися до благополучніших регіонів та країн, що може виявитися згубним для прибережних районів, де туризм став домінуючим або єдиним прибутковим видом діяльності. Сталий розвиток туризму та комплексне управління розвитком прибережних зон мають розглядатися як два паралельних, узгоджених і взаємопов'язаних процеси, що стане запорукою стійкості й прибутковості туристичної діяльності, її гармонійного співіснування з іншими видами діяльності в безпечному сприятливому для відпочинку довікллі.

Індонезія – найбільший світовий архіпелаг, що складається з 17,5 тис. островів, щонайменше 6 тис. з яких – незаселені, з найдовшою у світі береговою лінією – 81 тис. км, має загальну площу 1,9 млн км², ще 7,9 млн км² становить площа внутрішніх архіпелажних вод. Індонезія позиціонується на світовому ринку як туристична дестинація для відпочинку біля моря. 2013 р. країну відвідали 8,8 млн іноземних туристів, що становить 11 % міжнародних туристичних прибуттів до Південно-Східної Азії. Туризм і пов'язані з ним види господарської діяльності – дуже важлива галузь для національної економіки, вони забезпечують 9 % ВВП (80,8 млрд дол.) та 8,3 % робочих місць (9,2 млн зайнятих осіб). Очевидно, що завдання забезпечити сталий розвиток туризму є надзвичайно актуальним. Міністерство туризму Індонезії й Азіатсько-Тихоокеанська туристична асоціація спільно просувають проект «Індонезія – дестинація узбережного та морського екотуризму» (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальні засади розвитку морського екологічного туризму в Індонезії

Згідно з концепцією, що покладена в основу проекту, екотуризм – подорож у порівняно недоторкані природні місцевості й відповідальне ставлення до довкілля. Морський екотуризм дає змогу вивчати ландшафти прибережної зони, дикі рослини і тварини, ознайомитися з усіма наявними на території культурними феноменами. Результатом такого відпочинку стає усвідомлення того, що потрібно зберегти довкілля (місцеву культурну спадщину й природні ресурси області) та підтримати добробут місцевих мешканців [5].

Розвиток морських та узбережних дестинацій екологічного туризму дасть змогу раціональніше використовувати ресурси території, реалізуючи стратегію сталого розвитку прибережних зон; розширити коло бенефіціантів і одночасно скоротити обсяги нелегальної діяльності в туристичному секторі; повніше забезпечити запити туристів; максимізувати переваги туризму для місцевих громад. Реалізація проекту вимагає узгодження інтересів і координації дій усіх зацікавлених сторін: держави, місцевих громад, представників бізнесу та громадських об'єднань (недержавних організацій). На державу покладено функцію планувати розвиток та регулювати відносини у сфері морського екологічного туризму, зокрема забезпечити гарантії для інвесторів та виконавців. Бізнес-структури Індонезії покликані розробити конкурентоспроможний туристичний продукт на основі унікальних ресурсів прибережних зон, зокрема: екологічно безпечні морські розваги (дайвінг, підводне плавання, серфінг і рибалка), ознайомлення з морською фауною (спостереження за морськими ссавцями і птахами), рекреаційні заняття з використанням плавальних засобів (яхтинг, каякінг), пляжний туризм (геліо- та таласотерапія, прогулянки узбережжям, відвідування центрів місцевих промислів, рибальських сіл, унікальних природних об'єктів, пам'яток історії та культури). Роль місцевих громад полягає насамперед у забезпеченні охорони й контролю за дотриманням норм раціонального використання природних ресурсів та збереженні культурної спадщини. Важливим завданням також є запровадження різноманітних форм заохочення розвитку екологічних видів туристичної діяльності та формування позитивного іміджу екологічного морського туризму в суспільстві. Тільки за таких умов можна сподіватися на збільшення економічного ефекту: створення більшої кількості робочих місць і приріст у валютних надходженнях. Громадські об'єднання призначені просувати місцевий спосіб життя та морські промисли як продукт морського екотуризму, розвивати культуру екологічного відпочинку й контролювати якість обслуговування.

Прикладом формування успішної морської екодестинації є ініційована урядом провінції Бали 2010 р. програма «Бали – зелена провінція» [5]. У межах проекту було створено екодестинацію «Batur»: туристи мають змогу побачити вулканічну кальдеру г. Батур із глибоким озером у кратері та великою кількістю гарячих мінеральних джерел (рис. 2).

Рис. 2. Дестинації морського екологічного туризму Індонезії, 2014 р.

У провінції Аче (о. Суматра) місцева влада підтримує проєкт розвитку екологічного туризму в місцевості Сабанг – «Pantai Sumur Tiga» [5]. Особливо приваблива ця дестинація для тих, хто займається дайвінгом і сноркелінгом та поціновувачів усамітненого відпочинку в лоні недоторканої природи. Це місце ідеального відпочинку від стресу й метушні повсякденного життя в практично безлюдній місцевості, де населення в невеликому селищі живе за рахунок традиційних промислів. Найвідомішою морською екодестинацією Індонезії, яка розвивається завдяки співпраці Міністерства туризму Індонезії та ЮНВТО, є «Pangandaran» на о. Ява [5]. Туристи тут можуть придбати дайвінг-тур у спеціально відведену зону коралового рифу, відвідати рибальське селище й узяти участь у традиційній риболовлі, спробувати місцеві морські делікатеси, побувати в національному природному резерваті, побачити Міжнародний фестиваль повітряних зміїв (відбувається в липні).

Ще одним напрямом розвитку сфери морського екологічного туризму в Індонезії є впровадження міжнародних стандартів щодо екологічності закладів розміщення. Національна мережа екологічних готелів – «EcoLodges Indonesia» – закладів, розроблених при здійсненні якомога меншого впливові на довкілля – пропонує гостям перебування в приміщеннях збудованих місцевим населенням із натуральних матеріалів за традиційною технологією. Харчування та побутові зручності організовані з урахуванням максимально можливого залучення місцевих постачальників та мінімального впливу на природу. Особливістю цих готелів є те, що у програмі перебування передбачено екологічні тури, а частина доходів від кожного гостя перераховується на збереження місцевої екосистеми [5]. Нині діють п'ять екологічних готелів цієї мережі – по одному на о. Балі, о. Суматра, о. Борнео та два на о. Флорес (Komodo and Kelimutu).

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Не применшуючи роль антропогенних рекреаційних ресурсів та туристичної інфраструктури, слід констатувати, що розвиток туризму на територіях прибережних дестинацій визначається якістю природно-ресурсного потенціалу. Морський та узбережний туризм заснований на унікальному поєднанні природних ресурсів на межі суші та моря, таких як пляжі та насичене йодом морське повітря, сонце й контрастні ландшафти узбережжя, біологічне різноманіття підводного світу й унікальні природні об'єкти в прибережній зоні. Зниження якісних характеристик природних ресурсів і довкілля є серйозною загрозою розвитку для морського туристичного бізнесу, оскільки дуже негативно позначається на привабливості прибережних дестинацій. Тому має бути місце збалансованість при використанні природних ресурсів, що сприятиме їх збереженню, залученню великої кількості відпочивальників на території дестинацій задля підтримки й розвитку туристичного бізнесу та супутніх видів діяльності. Перспективу подаль-

шого дослідження пов'язуємо з аналізом особливостей розвитку туризму на узбережжях морів та океанів в різних країнах і регіонах світу.

Джерела та література

1. Бабкин А. В. Специальные виды туризма / А. В. Бабкин. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 252 с.
2. Фокина Н. А. Прибрежная дестинация как эколого-экономическая система / Н. А. Фокина // Культура народов Причерноморья. – 2012. – № 235. – С. 89–92.
3. Bull A. Coastal and Marine Tourism / Adrian Bull. – Taylor & Francis Group, 2011. – 350 p.
4. Garrod B. New Frontiers in Marine Tourism: Diving Experiences, Sustainability, Management / Brian Garrod, Stefan Gössling. – Routledge, 2008. – 226 p.
5. Nirwandar Sapta Ecotourism in Indonesia [Electronic resource] / Ministry of Tourism and Creative Economy Republic of Indonesia. – 2014. – Access mode : <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/4488Nirvandar.pdf>
6. Orams M. Marine Tourism: Development, Impacts and Management / Mark Orams. – Routledge, 2002. – 136 p.

Ткачук Леонила. Актуальные проблемы развития туризма на побережьях морей и океанов. В статье рассмотрены предпосылки развития туристической деятельности на побережье Мирового океана. На основе анализа влияния туризма и сопутствующих отраслей на природу и экономику прибрежных регионов были выявлены особенности его организации в этих зонах. Раскрыты главные проблемы развития туризма на морских побережьях, в соответствии с чем обоснованы тенденции экологизации туристической деятельности и внедрения стандартов устойчивого развития прибрежных и морских туристических направлений. Прикладной аспект исследования реализован на примере Индонезии. Сформулированы концептуальные основы развития морского экологического туризма на территории Индонезии, в связи с чем определены приоритетные направления и инструментарий национальной туристической политики. Описаны основные дестинации морского экологического туризма Индонезии и актуальные тенденции развития специализированных средств размещения.

Ключевые слова: рекреационное использования прибрежных зон, морской туризм, прибрежный туризм, дестинации экологического туризма, Индонезия.

Tkachuk Leonila. Actual Problems of Tourism Development on the Shores of the Seas and Oceans. The purpose of this paper is to explain how the tourism sector can coordinate effectively in the overall development of coastal zones and contribute to those long-term sustainability. Therefore the impact of tourism and related industries on the environment and economy of coastal regions was analyzed. Author considered the preconditions, features and problems of coastal tourism development. It made it possible to prove the trends of greening of tourism activities and implementation of sustainable development standards of coastal tourist destinations. Specific areas of the sustainable coastal tourism development were considered by the example of Indonesia. Conceptual principles of marine ecological tourism and tools of tourism management in Indonesia were revealed. In the article were described the Indonesia's basic marine eco-tourism destinations and also the latest resort hotels development trends were defined.

Key words: recreational use of coastal zones, marine tourism, coastal tourism, eco-tourism destination, Indonesia.

Стаття надійшла до редколегії
03.06.2014 р.